

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

הלכות יום הכיפורים

הלכות חג הסוכות

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להועץ במורה הוראה.

עלון

יו"כ וסוכות

הלכות יום כיפור

ערב יוה"כ

כפרות

נוהגין ליקח תרנגול לבן ולזכר ותרנגולת לבנה לנקבה וכשמחזיקים אותם אומרים את הנוסח כמו שכתוב בסדור, ואח"כ שוחטים אותם ומעריכים שווים ונותנים לעניים.

יש אומרים שאפשר לעשות מנהג כפרות בדג או בכסף.

פיוס

עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו. לכן צריך כל אחד לבקש מחילה ממי שהוא פגע בו.

תפילה

אין אומרים בתפילת שחרית מזמור לתודה. גם לא אומרים פרשיות הקרבנות השייכים ליחיד.

יש להתוודות במנחה קודם סעודה מפסקת.

אכילה

מצוה מהתורה לאכול בערב יום כיפור ולהרבות בסעודה. ואסור להתענות אפילו תענית חלום.

טבילה

מנהג לטבול בערב יו"כ, וגם אנשים שאינם רגילים לטבול בכל ימות השנה טובלים בערב יום כיפור מפני קדושת היום.

קבלת התענית

יש הסוברים שמיד עם גמר סעודה מפסקת מתחילה התענית, ולכן אם רוצה לאכול או לשתות לאחר ברכת המזון יש לומר לפני ברכת המזון שעדיין אינו מקבל על עצמו את התענית. [או עכ"פ יחשוב כן בליבו].

דבר העורך

לפני ה' תטהרו - ושמחתם לפני ה' - נגילה ושמחה בך

הימים הנוראים שאנו נמצאים בעיצומם, וימי השמחה הבאים עלינו לטובה, הם מערכת אחת, הבנויה נדבך אחר נדבך. החל מא' באלול ועד לאחר שמחת תורה. לא יתכן לחוג את חג הסוכות, ללא ההכנה וההקדמה של ימי הדין והרחמים. 'לפני ה' תטהרו', המבטא את שיא הטהרה ומחילת העוונות של יום הכיפורים, הוא המביא ל'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים', בחג הסוכות.

ולכשנתבונן, נמצא, כי שני העניינים יסודם אחד - 'לפני השם'. 'לפני ה' תטהרו', 'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם'. זהו יסוד הדין והרחמים, עשרת ימי תשובה ומחילת העוונות, וזהו שורש השמחה בחג הסוכות, תחת ענני הכבוד. עד לשמיני עצרת, יום שכל כולו בא לבטא את הקרבה המיוחדת של כנסת ישראל עם הקב"ה. יום שבו ביקש, כביכול, עצרו עמי עוד יום אחד 'ואני ואתם נשמח ביחד'.

קרבת השם העצומה, לה זוכים אנו בימים אלו במידה גדושה, היא יסוד הכל. הדברים עולים ומתעלים משלב לשלב, ומי שזוכה לקנות אותם בנפשו, בסדר נכון ובצורה הראויה, חש בהשפעתם לאורך תקופה ארוכה, לתוככי השנה כולה.

ולענייננו, למעלת לימוד ההלכה. מסופר כי רבי ישראל סלנטר זצ"ל, אבי תנועת המוסר, מוסר היה בפני תלמידיו הגדולים שיחות במשך כל חודש אלול, יום יום במשך שעה. וכולן, כל השיחות במשך כל ימי האלול, עד ליום הכיפורים, סבבו סביב נקודה אחת - 'הקבלה של נעילה', אותה 'קבלה' אישית של התחזקות, שבכוחה לחתום דינו של האדם לחיים טובים וארוכים. מדהים הדבר, עד כמה האריך ר' ישראל זצ"ל בענין זה. להיות נכונים לאותו הרגע, לדעת מה ואיך לקבל ובאיזו מידה, כיצד לשמר את הקבלה שיהיה לה קיום אמיתי, ועוד כהנה רבות.

החכם עיניו בראשו, לקבל על עצמו דבר שיהיה לו קיום, שתהיה בו תועלת, ושיוכל בס"ד לבוא עמו, בידיים מלאות, לקראת ימי הרחמים לשנה הבאה.

נקבל על עצמנו להיות כולנו 'יודעי שמך ולומדי תורתך', להעמיד עצמנו במעלת לימוד ההלכה, בקביעות וברצינות, ללמוד על מנת לדעת ולקיים. כך נזכה כולנו לשנה טובה ומבורכת, שנה של שגשוג וצמיחה ברוחניות ובגשמיות, אכ"ר.

גמר חתימה טובה ומועדים לשמחה
העורך

הלכות יום כיפור - המשך

הדלקת נרות

בשנה זו שנת תשע"ב שיוה"כ חל בשבת צריכה האשה המדליקה נרות לברך "להדליק נר של שבת ויום הכיפורים" ועוד מברכת ברכת "שהחיינו". ברגע שאשה מדליקה נרות - חלים עליה כל דיני יום כיפור, ולכן אם מעוניינת לנסוע תתנה תנאי שאינה מקבלת עליה את החג בהדלקה.

מדליקים נר חיים (=נר נשמה) בעבור כל איש נשוי בבית (ולא על נשים), בנוסף מדליק נר נשמה לעילוי נשמות הנפטרים.

נוהגים ללבוש בגדי לבן (קיטל) כיון שהוא בגד מתים וע"י זה יכנע לבבו.

מחילה

בתפילה זכה מזכירים בפירוש שאנו מוחלים לכל אחד, ומי שאינו אומר תפילה זו יאמר בפיו שהוא מוחל לכל מי שחטא כנגדו בין בגופו בין אם דבר עליו לשון הרע וכו'.

יום הכיפורים

ביום כיפור אנו אסורים בחמישה דברים (עניני הגוף): אכילה, שתיה, רחיצה, נעילת הסנדל, ותשמיש המיטה.

אכילה ושתיה

אסור לאכול ולשתות ביום הכיפורים. יולדת עד שלושה ימים אינה צמה, ביום הרביעי ללידתה - תאכל לשיעורים.

חולה שיש בו סכנה - אוכל ושותה ביום הכיפורים לפי "שיעורים".

אדם שפסקו לו לשתות ישתה לפי "שיעורים" - וכל אחד ישאל שאלת רב בנוגע ל"שיעורים".

ילדים מתחת לגיל 9 - אין להקפיד עליהם, מגיל 9 יצומו מס' שעות.

ילדים הקרובים לגיל מצוות - ירגילו אותם לצום במעט שעות יותר.

רחיצה

רחיצה - אסורה ביום הכיפורים. הנוטל ידיים בבוקר או היוצא מבית הכסא - נוטל עד קשרי (סוף) האצבעות, ולא עד סוף כף היד.

מי שאוכל ביום הכיפורים - נוטל את כל כף

היד.

נעילת נעליים

אסור לנעול נעלי עור ביום הכיפורים.

ילדים - החל מגיל 6 (גיל חינוך) לא ינעלו נעלי עור.

נעלי גומי - אפילו אם הן נוחות - מותרות, וככל שהסוליה דקה יותר - הנעל מהודרת יותר.

אמירת וידוי

את הוידוי "אשמנו בגדנו" ועל חטא וכו' צריך לומר בעמידה (ש"ע תר"ז סעיף ג)

אין להשען על שום חפץ בזמן הוידוי כי ההשענות נחשבת לשיבה.

הבדלה

מותר לשתות מים מיד בצאת הצום לפני שבמדילים על הכוס, אך צריך לומר קודם "ברוך המבדיל בין קודש לחול".

בהבדלה מברכים "בורא מאורי האש" על נר הדולק כבר מערב יום כיפור, בשנה זו תשע"ב שחל יוה"כ בשבת אפשר להקל לברך על נוסח ההבדלה כמו בכל מוצאי שבת, יש כאלו שלא נהגו לברך על הבשמים והשנה תשע"ב שחל יוה"כ בשבת המברך לא הפסיד.

אין להניח דברי מזונות על השולחן בזמן ההבדלה.

אוכלים ושמחים במוצאי יו"כ ונחשב קצת יו"ט. ומתחילים בבניית הסוכה.

י"ג מידות של רחמים

"ויעבור ד' על פניו ויקרא"

תפילת י"ג מידות של רחמים פותחת במילים: "ויעבור ד' על פניו" הנה השכינה עברה על פני משה, ואז קרא הקב"ה בפניו את סדר י"ג המדות ואמר לו: דע, שבמדות רחמים אלו אני מנהג את עולמי, וכל זמן שישיראל חוטאים וחוזרים בתשובה ומזכירין י"ג מידות אלו מובטח להם שהקב"ה יענה אותם.

ולפי שאסור להזכיר אותן בלא כוונה נביא כאן הסבר קצר על מידות הרחמים.

ה' - מרחם על האדם לפני החטא.

ה' - מרחם על האדם אחר החטא.

א-ל - מידת חוזק.

רחום - מרחם שלא תבוא צרה.

וחנון - מרחם בשעת הצרה, יש אומרים "חנון" מלשון מתנת חנים.

ארך אפיים - ממתין להפרע.

ורב חסד - מתנהג לפניו משורת הדין, כי נותן לאדם יותר ממה שמגיע לו.

ואמת - נאמן לשלם שכר לעושי רצונו.

נוצר חסד לאלפים - שומר חסד לאלפי דורות (וכות אבות).

נושא - מעביר ומוחל.

עיון - זדון.

ופשע - מרדות להכעיס.

וחטאה - שגגה.

ונקה - אינו מותיר אפילו רושם של חטא לשבים בתשובה.

מן הפסוק "והלכת בדרכיו ודבקת בו" אנו למדים שמצווה עלינו לדבוק במידותיו של ד', מה הוא "רחום" אף אתה רחום, מה הוא "חנון" אף אתה היה חנון, מה ד' "נושא עוון" - אף אתה היה מעביר על מידותיך - כך מובטח לנו שתפילה זו לעולם לא תשוב ריקם, ונזכה לצאת זכאים בדין, אמן.

תפילת י"ג מידות נאמרת רק בציבור (עשרה אנשים ויותר) ובעמידה.

המתפלל יחידי ידלג על תפילה זו, או יאמר אותה בטעמים כאילו קורא בתורה. ■

לעילוי נשמת

ר' אליעזר ליפא
בן ר' שמואל נח לזנובסקי

תנצב"ה

לעילוי נשמת

ר' אליעזר יעקב חיים
בן ר' ברוך יוסף פיבלזון

תנצב"ה

הלכות חג הסוכות

הכנות לחג

א. מצווה להסתפר ולהתגלח לכבוד החג (אסור להסתפר ולהתגלח בחול המועד, גם הרגילים להתגלח כל יום)

ב. מצוות שמחת יום טוב - כיום שאין לנו בית המקדש יוצאים ידי חובה באכילת בשר ושתיית יין, חובה לשמח את משפחתו, ולכן יכין מערב החג דברים המשמחים לבני ביתו: לאשתו יקנה בגדים ותכשיטים או נעליים כפי יכולתו, ולילדים יחלק קליות ואגוזים (=ממתקים).

הרוצה לזכות לשמחת חג יראה לתת צדקה ולשמח עניים ואביונים, יתומים ואלמנות.

ג. יש לזכור לשלם למוכרי ארבעת המינים לפני החג כדי שיהיו המינים "שלו" [בלי חשגול].

צ'ק מזומן - נחלקו בו פוסקי זמננו אם הוא נחשב לתשלום.

ד. מי שמסכן סוכתו ב"עלים" צריך לקחת בחשבון את התייבשות העלים במהלך השבוע ולהרבות בסכך כדי שלא ימצא את עצמו יושב בסוכה שיש בה יותר שמש מצל - חמתה מרובה מצילתה - פסול.

ה. אין להשתמש בסוכה או בקישוטיה כל החג, ולכן יקטט רק בדברים שאין לו צורך בהם בחג הקרב, ואם אין לו אפשרות כזו צריך שיתנה "איני בודל מנוי הסוכה שלי כל החג" [מותר להוריד קישוטים מפני הגשם].

ו. יכסה את השולחן במפה יפה לכבוד החג, ונהגו לכסות גם את השולחנות בבית.

ז. יכין מקום לנרות בסוכה באופן שלא ייכבו שם, כי צריך להדליק את הנרות באותו מקום שבו אוכלים, ואין להזיזם לפני כניסת השבת (רק כשאין ברירה) - וצריך להדליקם באופן שאין בזה חשש שריפה.

ח. אסור לאכול מסוף שעה תשיעית (ומנית) לחם וכן מיני מזונות כדי שיאכל כזית פת בסוכה לתיאבון, גם לא יאכל הרבה בשר ופירות עד שישבע מהם.

ט. יש לאגוד את הלולב לפני יום טוב וכיצד אוגד? לולב - אוגד אותו בפני עצמו בשתי טבעות

דבר רע.

נטילת לולב

נהגו המדקדקים לברך על הלולב בסוכה [יזהר

שלא יפסול אותו מן הסכך הנמוך].

יש שמקדימים ליטול לולב לפני התפילה ויש שדווקא מסמיכים ברכת הלולב ל"הלל", שנעונוי ההלל הם מעיקר המצווה.

צורת הנטילה: ייקח את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל כשהוא הפוך [עוקף למעלה ופיסים למטה], יברך על נטילת לולב (וביום טוב הראשון יברך גם שהחינו) ואחר כך יהפוך את האתרוג, וינענע.

יש הנוהגים לקחת את הלולב בידם ואת יד שמאל מניחים על האתרוג המונח על השולחן, מברכים, מרימים את האתרוג ומנענעים. ויש הנוהגים לקחת את כל המינים ביד ולכוון שאינם יוצאים עד אחרי הברכה.

צאת החג - חול המועד

מצווה לקבוע סעודה על הפת - אחת בלילה ואחת ביום.

בדיני חול המועד רבו הפרטים וכל אחד ישאל לרב מה אסור ומה מותר.

נהגו לעשות זכר ל"שמחת בית השואבה" בשירות ותשבחות.

מן הראוי לא לצאת סתם מן הבית בחול המועד שהרי מפסיד לעצמו מצוות סוכה, וכך אמר ר' אליעזר: "משבח אני את העצלנין בחג", אבל אין להרגיש בסוכה כמו ב"כלא", אלא יוצא ממנה לכל צרכיו כמו אדם הגר בביתו שנכנס ויוצא לכל מה שצריך.

שבת חול המועד

ארבעת המינים הרי הם "מוקצה" בשבת, ואפילו לצורך גופם ומקומם אין להזיזם.

או שלוש, ואחר כך מניחו מולו כשצד השדרה כלפיו, ואח"כ אוגד הדסים מימין וערבות משמאל.

הדס - יש להכניס את ההדסים בזירות ובעדינות אל ה"אגד" (קוישלה) שלא יתלשו העלים תוך כדי ההכנסה, יקפיד שיהיה סוף שדרתו של הלולב גבוהה טפח מן ההדסים.

ערבה - יכניס גם אותה בזירות, ויקפיד שתהיה נמוכה מן ההדסים קצת.

על האגד יקשור קשר של קיימא (=חוק ומתקיים).

בני חו"ל חייבים לעשות עירוב תבשילין וכן אורחים מחו"ל השוהים בארץ. ראה פרטי הדינים בדפים לר"ה.

ליל החג

לכתחילה מדליקים נרות בזמן כניסת החג כמו בכל שבת, ומברכים שתי ברכות: "להדליק נר של שבת ויום טוב" ו"שהחינו".

אסור לישן חוץ לסוכה לכן יזהר לא להתנמנם בבית הכנסת בין כניסת החג לערבית.

רוב העולם מברכים "לישב בסוכה" רק אם אוכלים מיני מזונות, ויש שנהגו לברך בכל ישיבה בסוכה. [כשלא יאכל בה עד שיצא].

לילה ראשון חובה לאכול כזית פת בסוכה לפני חצות וצריך לכוון לקיים מצוות עשה של אכילת פת בסוכה. וכן יכוון זכר ליציאת מצרים וענני כבוד שסוככו על בני ישראל.

אוכל את ה"כזית" תוך 4 דקות לכל הפחות, שכן ואכל בלי לכוון - יאכל שוב ויכוון אז.

כזית ראשון אוכל בסוכה אפילו ירדו גשמים, אמנם קודם ימתין עד חצות שיפסקו הגשמים, ואם לא פסקו עד קרוב לחצות יאכל כזית בסוכה וישוב לביתו.

מותר לישון יחידי בסוכה, כי שומר מצווה לא ידע

1 ותקפיד שלא לענות אמן אחר ברכת "שהחינו" שבקידוש.

לכל לומדינו

היקרים והחשובים!

אנו מבקשים סליחה ומחילה אם חלילה נהגנו כלפיכם שלא כשורה במחשבה דיבור או מעשה, לומדים בהווה או בעבר שאנו חייבים להם תשלומים, שיעורים, או מבחנים לפנות אלינו בהקדם. יה"ר שלא תצא תקלה מתחת ידינו.

גמר חתימה טובה!

הרבנים וצוות לימודי דעת

חשוב לדעת

הלכות חג הסוכות - המשך

נהגו להביא את הבנים הקטנים לבית הכנסת לשמוח בשמחת התורה.

עיקר הריקוד הוא סביב הבימה שבה קוראים בתורה.

מותר למחוא כף בחג לכבוד התורה.

יום שמחת תורה

נהגו לקרוא לכל הציבור לעלות לתורה.

צריך לזכור ש"ברכו" ושאר ברכות התורה צריכים להישמע לפחות לעשרה אנשים לכן לא יברכו בקול נמוך.

כהנים לא ישתו יין בשעת הקידוש כי לכהן שתוי אסור לברך ברכת כהנים ויפסידו ברכת כהנים של מוסף.

ברכת גשם

מברכים גשם כל קהילה כמנהגה ומרגע זה אומרים בתפילת שמונה עשרה "משיב הרוח ומוריד הגשם" [ולא מוריד הטל].

רק מז' חשוון מתחילים לומר "ותן טל ומטר". ■

במקום מכובד לפי שהוא תשמיש מצווה.

מי שאין לו במה לחבוט עדיף שייטול אפילו ערבה חבוטה של אחר מאשר לבטל מנהג זה.

מנהג זה הינו מנהג נביאים ומנהג חשוב הוא עד מאד שהרי דוחים את ראש השנה כדי שלא ייצא הושענא רבא בשבת.

לפני ההלל מוריד מן הלולב את הטבעות העליונות.

אחר התפילה אין לחטוף את המינים של אנשים אחרים כי מסתבר שהם זקוקים להם עדיין בעבור בני ביתם.

נפרדים מהסוכה עם שקיעת החמה בפרידת רגשי קדש.

נהגו לאכול מעט מזונות כדי לברך פעם אחרונה השנה "לישב בסוכה". [ולא ימלא כרסו כדן כל ערב שבת ויום טוב].

נוהגים לשמור את ד' המינים וכן את הערבות של הושענא רבה לקיים בהם מצוות שריפת חמץ בערב פסח.

שמחת תורה

שמחים מאד בשמחת התורה.

קוראים מגילת קהלת בבית הכנסת לפני קריאת התורה, כי חג הסוכות מחדיר בנו את אפסיות העולם הזה ולכן אנו יוצאים מהבתים ודרים בסוכה (דיית ארעי) בצל השכינה, זהו גם ענינה של מגילת קהלת ל"ההביל" (=הבל) את עניני העולם הזה ולתת דעתנו על יראת האלוקים ושמירת מצוותיו.

יש הנוהגים לקרוא מתוך הקלף וממגילה כשירה והם מברכים ב' ברכות: "על מקרא מגילה" ו"שהחיינו".

בשבת אין מקיפים את הבימה בהושענות אלא אומרן במקומו.

הושענא רבא

יום חיתום הדין - יום חביטת ערבה

נהגו להיות ערים כל הלילה וללמוד תורה, יש הנוהגים לקרוא כל חומש דברים בציבור ומתוך ספר תורה. ואח"כ קוראים כל ספר תהילים.

יכין לעצמו ולבני ביתו ערבות להושענא (ונוהגים לקחת חמש ערבות).

חובטים על הקרקע ה' חבטות בלבד ויניחם

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

